DOMSTOLENS DOM (TREDJE AFDELING)
Af 18. MARTS 1982 [1]

Liliane Chaumont-Barthel mod Europa-Parlamentet

»Tjenestemænd — subrogation«

Sag 103/81

Sammendrag

Tjenestemænd — social sikring — syge- og ulykkesforsikring — Fællesskabernes subrogationsret — hindring af dobbelt erstatning for samme skade
(Tjenestemandsvedtægten, art. 73)

Da formålet med Fællesskabernes subrogationsret inden for rammerne af ordningen om dækning af risikoen for ulykker og erhvervssygdomme hos tjenestemænd er at undgå, at en tjenestemand får erstatning to gange for samme skade, er institutionen kun berettiget til at lade subrogationen finde anvendelse i det omfang, den af institutionen tilkendte erstatning vedrører den samme skade som den af tredjemand opnåede erstatning.

I sag 103/81

LILIANE CHAUMONT-BARTHEL, tjenestemand ved Europa-Parlamentet, med bopæl i Elvange, ved advokat Ernest Arendt, Luxembourg, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat Arendt, 34B, rue Philippe-II,

sagsøger,

mod

EUROPA-PARLAMENTET, ved Martin Schmidt, direktør for personale og velfærdstjenesten, bistået af advokat Alex Bonn, Luxembourg, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat Bonn, 22B, Côte d'Eich,

sagsøgt,

hvori der er nedlagt påstand dels om annullation af den af chefen for velfærdstjenesten trufne afgørelse af 24. juli 1980, hvorefter det af et forsik-

1 — Processprog: Fransk.

ringsselskab til sagsøgeren udbetalte beløb var omfattet af Fællesskabernes subrogation i henhold til Ordningen om dækning af risikoen for ulykker og erhvervssygdomme hos tjenestemænd ved De europæiske Fællesskaber, dels om, at sagsøgte tilpligtes at betale sagsøgeren et beløb på 50 000 BFR,

har

DOMSTOLEN (tredje afdeling)

sammensat af afdelingsformanden A. Touffait, dommerne Mackenzie Stuart og U. Everling,

generaladvokat: G. Reischl
justitssekretær: P. Heim

afsagt følgende

DOM

Sagsfremstilling

De faktiske omstændigheder og parternes argumenter under skriftvekslingen kan sammenfattes således:

I — Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

I henhold til artikel 73 i vedtægten for tjenestemænd ved De europæiske Fællesskaber (EFT 1968 I, s. 30), er tjenestemænd sikret mod risikoen for ulykker på de betingelser, der er fastsat i henhold til en af institutionerne efter fælles aftale vedtaget ordning (herefter benævnt Ordningen). Artiklens stk. 2, litra c), bestemmer, at der udbetales tjenestemanden erstatning i tilfælde af vedvarende, delvis invaliditet.

I henhold til Ordningens artikel 8 udbetales erstatningen alene til tjenestemanden, såfremt denne lader Fællesskaberne indtræde i sine rettigheder og i søgsmål mod en eventuelt ansvarlig tredjemand. Tjenestemanden skal forsyne den institution, som han tilhører, med de oplysninger og beviser, han råder over, for at den i påkommende tilfælde kan gøre sine rettigheder gældende mod den ansvarlige tredjemand, samt yde institutionen den nødvendige bistand hertil. Tjenestemanden skal indhente den pågældende institutions godkendelse, inden han indgår en mindelig ordning vedrørende sine rettigheder eller slutter forlig med en ansvarlig tredjemand.

Sagsøgeren var udsat for en trafikulykke den 25. maj 1977. Den 1. juli 1977 underskrev hun en subrogationserklæ-

ring, hvorved hun overdrog Fællesskaberne enhver regresret, hun måtte have over for den ansvarlige tredjemand, med hensyn både til de ydelser, godtgørelser og betaling af udgifter, der for hendes vedkommende bæres af Fællesskaberne i henhold til vedtægtens artikler 72, 73 og 75, og til det vederlag, der udbetales i det eller de tidsrum, hvor hun var uarbejdsdygtig.

Hun forpligtede sig til på forhånd at underrette institutionen inden 8 dage om enhver mindelig ordning, transaktion eller eventuelt afkald på regres over for tredjemand.

I forbindelse med straffesagen ved de luxembourgske domstole mod den ansvarlige tredjemand blev sagsøgeren, der var indtrådt som erstatningssøgende, undersøgt af den af retten udpegede sagkyndige. Den sagkyndige fandt, at erstatingen for gener kunne fastsættes til 15 000 luxembourgske francs. Med hensyn til eftervirkningerne af ulykken udtalte han:

»På nuværende tidspunkt har patienten ikke synligt besvær med at støtte på venstre albue. Der kan konstateres en svag, højresidig occipital neuralgi som følge af den cervicale distorsion, patienten har været ude for, samt tre temperaturfølsomme og kosmetisk set uheldige ar på den venstre knæskal: da der imidlertid ikke kan konstateres egentlige funktionelle eftervirkninger, kan der ikke fastsættes en vedvarende, delvis invaliditetsgrad.

På baggrund af de midlertidige traumatiske følger og de ubetydelige varige eftervirkninger skal jeg foreslå, at der tilkendes skadelidte en erstatning på 50 000 francs for svie og smerte«.

På grundlag af denne sagkyndige erklæring fik sagsøgte udbetalt de to nævnte beløb.

I en erklæring af 16. oktober 1979 fastsatte Parlamentets rådgivende læge for sit vedkommende den vedvarende, delvise invaliditetsgrad til 6 %.

I skrivelse af 16. januar 1980 spurgte chefen for Parlamentets velfærdstjeneste sagsøgeren, om hun kunne tiltræde Parlamentets forslag om en erstatning på 292 582 francs, hvilket beløb var beregnet på grundlag af den fastsatte invaliditetsgrad på 6 %. Sagsøgeren blev ligeledes anmodet om at meddele Parlamentet, hvilket beløb hun eventuelt havde modtaget i erstatning fra den ansvarlige tredjemands forsikringsselskab.

I skrivelse af 4. februar 1980 erklærede sagsøgeren sig enig i det foreslåede beløb og gjorde opmærksom på, at hun ikke havde fået udbetalt nogen »invaliditetsgodtgørelse« fra modparten, men udelukkende en godtgørelse for gener og svie og smerte.

I skrivelse af 24. juli 1980 meddelte chefen for velfærdstjenesten sagsøgeren, at der ville blive overført et beløb på 242 582 BRF til hendes bankkonto, nemlig erstatningen for den vedvarende delvise invaliditet med fradrag af de 50 000 BFR, som hun havde fået udbetalt for svie og smerte af den ansvarlige tredjemands forsikringsselskab.

Den 2. oktober 1980 indgav sagsøgeren en klage over denne afgørelse; klagen blev afvist ved afgørelse truffet af generalsekretæren den 29. januar 1981.

Ved stævning registreret på Domstolens justitskontor den 28. april 1981 har sagsøgeren anlagt sag i medfør af vedtægtens artikel 91.

Retsforhandlingerne er forløbet forskriftsmæssigt. Efter at have hørt generaladvokaten og på grundlag af den refererende dommers rapport har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Parternes påstande

Sagsøgeren har nedlagt følgende påstand:

1) Sagen antages til realitetsbehandling.

2) Der gives sagsøgeren medhold, og følgelig:

   — annulleres den af chefen for Parlamentets velfærdstjeneste trufne afgørelse af 24. juli 1980;

   — tilpligtes sagsøgte at betale sagsøgeren et beløb på 50 000 BFR svarende til den godtgørelse for svie og smerte, som med urette blev fratrukket den oprindeligt fastsatte erstatning for vedvarende, delvis invaliditet, med tillæg af renter 6 % pro anno fra den 24. juli 1980, hvor den uretmæssige tilbageholdelse af beløbet på 50 000 BFR fandt sted;

   — tilpligtes sagsøgte at afholde sagens omkostninger.

Sagsøgte har nedlagt følgende påstand:

— Det tages til efterretning, at sagsøgte ikke bestrider sagens antagelse til realitetsbehandling.

— Frifindelse.

Spørgsmålet om sagens omkostninger afgøres i overensstemmelse med de gældende bestemmelser.

III — Parternes anbringender og argumenter

Sagsøgeren har fremført to anbringender.

Første anbringende støttet på en overtrædelse af vedtægtens artikel 73

Ifølge sagsøgeren vedrører de ydelser, der i medfør af vedtægten udbetales i ulykkestilfælde som følge af vedvarende, delvis uarbejdsdygtighed udelukkende legemsskader, der er af økonomisk betydning for den skaderamte på den ene side og for den institution, der beskæftiger den pågældende, på den anden side.

Med hensyn til den del af skaden, der ikke omfattes af subrogationen, f.eks. »lidelse« (prætium doloris), ideel skade, skade på køretøjet eller på beklædningsgenstande, kan de skaderamte få udbetalt godtgørelse direkte fra den ansvarlige.

Det beløb, der i det foreliggende tilfælde er udbetalt for svie og smerte, henhører ifølge lægens diagnose under prætium doloris, der ikke omfattes af subrogationen; der nævnes i lægeerklæringen de »midlertidige traumatiske følger« og »ubetydelige varige eftervirkninger«, som kommer til udtryk ved »problemer med knæet ... lejlighedsvise smerter i baghovedet ... og jag i arrene på knæet«; der sondres således mellem uarbejdsdygtighed (som ikke blev fastslået) og svie og smerte.

Afgørelsen af 24. juli 1980 om nedsættelse af den fastsatte erstatning for vedvarende, delvis invaliditet er således en tilsidesættelse af vedtægtens artikel 73 og den dertil hørende fællesskabsretlige Ordning.

Parlamentet har svaret, at i henhold til Ordningens artikel 2 »[anses] som ulykke enhver udefra kommende, pludseligt indtrædende, voldelig eller unormal begivenhed eller faktor, som har skadet tjenestemanden fysisk eller psykisk«. Domstolen har også fortolket invaliditet efter artikel 73 som omfattende svie og smerte hos tjenestemanden, uden hensyn til den eventuelle grad af uarbejdsdygtighed, der følger af ulykken (dom af 2. 10. 1979, sag 152/77, *B.* mod *Kommissionen*, Sml., s. 2819).

Parlamentet har understreget — på trods af sagsøgerens henvisninger til sin »uarbejdsdygtighed« — at den omhandlede erstatning udbetales uden hensyn til den pågældendes muligheder for fortsat at udføre sit arbejde.

Med hensyn til den sagkyndige erklæring har lægen på den anden side fundet, at da der ikke var egentlige funktionelle følger, var ulykken ikke en forudsætning for selve uarbejdsdygtigheden. Desuden undlod han ikke at foretage en udtrykkelig sondring mellem gener på den ene side og svie og smerte på den anden.

Selv om Parlamentets rådgivende læge fastsatte den vedvarende, delvise invaliditet til 6 %, benyttede han i sin udtalelse vendinger svarende til den sagkyndiges. Denne fastslog ikke uarbejdsdygtighed.

Sagsøgeren er af den opfattelse, at principperne fra sag 152/77 ikke bør finde anvendelse i den foreliggende sag. Den af Kommissionen nævnte dom udtaler sig alene om begrebet vedvarende, delvis invaliditet, men sagsøgeren har ikke bestridt den af Parlamentet fastsatte vedvarende, delvise invaliditetsgrad.

Subrogationssøgsmålet vedrører de vedtægtsmæssige ydelser, der er fastsat i ulykkestilfælde, og som er af rent økonomisk karakter og udelukker enhver ikke-økonomisk skade. Formålet med subrogationen er at undgå, at den skaderamte får udbetalt erstatning to gange for den samme skade.

Efter luxembourgsk ret foreligger der kun svie og smerte, såfremt der er fastsat en vedvarende, delvis invaliditet, og såfremt denne invaliditet ikke resulterer i et indtægtstab. Hvis disse to betingelser ikke er opfyldt, foreligger der ikke svie og smerte, men en ideel skade i den brede betydning, der kan defineres som omfattende lyde og vansir, tort samt forstyrrelse og ødelæggelse af stilling og forhold, der skyldes følgerne af ulykken. Det fremgår heraf, at det som den sagkyndige — uden tvivl med urette — betegnede som svie og smerte, efter luxembourgsk ret er ideel skade.

Institutionerne yder ikke erstatning for ideel skade, idet en sådan erstatning ikke er omfattet af de vedtægtsmæssige ydelser, og institutionerne kan ikke lovligt overdrages regresret vedrørende en betaling, de ikke har foretaget.

Parlamentet har peget på, at det ikke har gjort gældende, at nærværende sag skal behandles analogt med sag 152/77. Parlamentet har omtalt den pågældende sag for at imødegå sagsøgerens påstand om, *at* vedtægtens artikel 73, stk. 2, omfatter uarbejdsdygtighed, *at* de

vedtægtsmæssige ydelser ikke hjemler erstatning for svie og smerte, og *at* artiklen skal fortolkes på grundlag af medlemsstaternes nationale retsregler.

Efter Parlamentets opfattelse skal tvisten ikke bedømmes på grundlag af luxembourgsk ret, men på gundlag af fællesskabsretten. I sag 152/77 afviste Domstolen enhver henvisning til sammenlignelige bestemmelser i de nationale lovgivninger. Parlamentet kan ikke tiltræde den definition af ideel skade, som sagsøgeren har givet, og end mindre, at denne skade skulle omfatte »svie og smerte«, som der ydes erstatning for som følge af eftervirkningerne af en ulykke, som ikke har haft indvirkning på arbejdsevnen.

Andet anbringende støttet på krænkelse af fælles grundsætninger, som indgår i medlemsstaternes retsordener, og som ligger til grund for fællesskabsbestemmelserne

I de nationale retsordener i størstedelen af medlemsstaterne sondres der ifølge sagsøgeren mellem begreberne arbejdsudygtighed og svie og smerte på grundlag af ét eneste kriterium — nemlig om der foreligger økonomiske følgevirkninger eller ej. Godtgørelse for en skade, der følger af en integritetskrænkelse, som består i enhver fysisk lidelse, ethvert mén eller eftervirkning efter en legemsskade, og som ikke har nogen indvirkning, hverken i økonomisk henseende eller med hensyn til erhvervsevnen, hører i princippet ind under godtgørelse for ideel skade.

Den vedtægtsmæssige erstatning og erstatningen for »traumatiske følger og varige eftervirkninger« ydes derfor på indbyrdes forskelligt grundlag, og den anfægtede afgørelse er truffet under tilsidesættelse af de fælles grundsætninger, som indgår i medlemsstaternes retsordener, og som sandsynligvis har ligget til grund for EF-ordningen.

Efter *Parlamentets* opfattelse er artikel 73 en selvstændig bestemmelse, som skal anvendes og fortolkes som sådan, uden henvisning til sammenlignelige, men klare regler, der måtte være i medlemsstaterne. Dette var Domstolens standpunkt i den ovenfor omtalte sag 152/77.

IV — Mundtlig forhandling

I retsmødet den 28. januar 1982 har sagsøgeren ved advokaterne Ernest Arendt og Maryvonne Lannon, Luxembourg, og Parlamentet ved advokat Martin Schmidt, bistået af advokat Alex Ronn, afgivet mundtlige indlæg og besvaret de af Domstolen stillede spørgsmål.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 4. marts 1982.

Præmisser

1 Ved stævning, indgivet til Domstolens justitskontor den 28. april 1981, har Liliane Chaumont-Barthel, der er tjenestemand ved Europa-Parlamentet, anlagt sag med påstand om dels, at den af chefen for Parlamentets velfærds-

tjeneste trufne afgørelse af 24. juli 1980, hvorefter en godtgørelse, der af et forsikringsselskab blev udbetalt sagsøgeren for svie og smerte, var omfattet af subrogationen til fordel for Fællesskaberne i henhold til Ordningen om dækning af ulykkesrisikoen og risikoen for erhvervssygdomme for tjenestemænd ved De europæiske Fællesskaber, annulleres, dels, at sagsøgte tilpligtes at betale sagsøgeren et beløb på 50 000 BFR svarende til godtgørelsen.

2 Sagsøgeren var udsat for en trafikulykke den 25. maj 1977. Hun pådrog sig kvæstelser, og fik herfor udbetalt erstatning to steder fra.

3 For det første fik hun som følge af sin indtræden som erstatningssøgende i straffesagen mod den ansvarlige tredjemand udbetalt en skadeserstatning på 65 000 BFR på grundlag af den erklæring, som blev udarbejdet af den af retten udpegede sagkyndige, nemlig 15 000 BFR for ideel skade i form af »lidelse«, og 50 000 BFR som godtgørelse for svie og smerte for midlertidige traumatiske følger og de ubetydelige varige eftervirkninger. Efter rettens opfattelse var der ikke tale om en vedvarende, delvis invaliditet.

4 Dernæst tiltrådte sagsøgeren det forslag, som chefen for Parlamentets velfærdstjeneste fremsatte i skrivelse af 16. januar 1980 i henhold til Ordningen om dækning af risikoen for ulykker hos tjenestemænd, jf. artikel 73 i vedtægten for tjenestemænd ved De europæiske Fællesskaber (EFT 1968 I, s. 30), og hvorefter sagsøgeren skulle have udbetalt en erstatning for vedvarende, delvis invaliditet på 292 582 BFR, beregnet på grundlag af den invaliditetsgrad på 6 %, som var fastsat af Parlamentets rådgivende læge.

5 Parlamentet reducerede imidlertid herefter dette beløb med de 50 000 BFR, som sagsøgeren fik udbetalt for svie og smerte af den ansvarlige tredjemands forsikringsselskab, idet Parlamentet gjorde gældende, at dette beløb var omfattet af subrogationen til fordel for Fællesskaberne.

6 Sagsøgeren indgav en klage over denne afgørelse den 2. oktober 1980. Generalsekretæren afviste klagen den 29. januar 1981. I medfør af vedtægtens artikel 91 har sagsøgeren anlagt sag den 28. april 1981.

7 Ifølge sagsøgeren vedrører de to erstatningsbeløb to forskellige skadetyper, ikke-økonomisk og økonomisk skade, og Fællesskabernes subrogationsret bør ikke anvendes for den første skadetypes vedkommende. Parlamentet har heroverfor fastholdt, at begge erstatningsbeløbene yder sagsøgeren godtgørelse for en integritetskrænkelse, og at Parlamentet derfor var berettiget til at fradrage de 50 000 BFR for at undgå, at sagsøgeren får erstatning to gange for den samme skade.

8 Før tvisten mellem parterne kan afgøres, må der redegøres for de relevante vedtægtsmæssige bestemmelser.

9 Ordningen om dækning af risikoen for ulykker og erhvervssygdomme hos tjenestemænd ved De europæiske Fællesskaber, der er indført i medfør af vedtægtens artikel 73, fastsætter, hvilke beløb der kan udbetales til tjenestemænd i ulykkestilfælde. Ordningens artikel 12, stk. 2, bestemmer, at der i tilfælde af tjenestemandens vedvarende, delvise invaliditet udbetales ham et engangsbeløb. Ordningens artikel 14 bestemmer, at der — ved en analog anvendelse af satserne i de artikel 12 nævnte invaliditetstabeller — ydes erstatning »for enhver varig beskadigelse eller misdannelse, der, selv om den ikke påvirker tjenestemandens arbejdsevne, skader hans fysiske integritet og forvolder faktisk skade på hans forhold til omverdenen«.

10 For så vidt angår spørgsmålet om subrogation var det Ordningens artikel 8, der gjaldt på ulykkestidspunktet; ifølge denne bestemmelse udbetales de fastsatte beløb alene til tjenestemanden eller de andre ydelsesberettigede, såfremt disse lader Fællesskaberne indtræde i deres rettigheder og søgsmål mod en eventuelt ansvarlig tredjemand, for så vidt som der er sket udbetaling af sådanne beløb. Den 1. juli 1977 underskrev sagsøgeren en subrogationserklæring, hvorved hun overdrog Fællesskaberne enhver regresret, hun måtte have over for den ansvarlige tredjemand, både med hensyn til de ydelser, godtgørelser og betaling af udgifter, der for hendes vedkommende blev båret af Fællesskaberne i henhold til vedtægtens artikler 72, 73 og 75, og til det vederlag, der udbetaltes i det eller de tidsrum, hvor hun var uarbejdsdygtig.

11 Parterne er ikke uenige om, at formålet med Fællesskabernes subrogationsret er at undgå, at en tjenestemand får erstatning to gange for den samme skade.

12 Der skal derfor foretages en nærmere undersøgelse af de to erstatningsbeløb, som sagsøgeren har fået udbetalt, med henblik på at fastslå, hvorvidt de er ydet for den samme skade. Det fremgår af skrivelsen af 16. januar 1980 fra chefen for Parlamentets velfærdstjeneste og blev bekræftet under retsmødet, at det beløb, som Parlamentet udbetalte, kun vedrørte en vedvarende, delvis invaliditet, som var fastsat af institutionens rådgivende læge. Denne erstatning henhører under Ordningens artikel 12.

13 Den erstatning, sagsøgeren fik tilkendt af retten, er fastsat på grundlag af den sagkyndiges undersøgelser; disse udelukkede udtrykkeligt en vedvarende, delvis invaliditet, men foreslog en erstatning på 50 000 BFR for svie og smerte, en erstatning, der henhører under Ordningens artikel 14.

14 Ud fra de foreliggende omstændigheder og i lyset af det ovenfor anførte fremgår det, at den erstatning, Parlamentet har ydet, ikke vedrører den samme skade som den erstatning, retten tilkendte. Herefter var Parlamentet ikke berettiget til at lade subrogationen finde anvendelse og burde derfor have udbetalt den tilkendte erstatning uden fradrag. Den anfægtede afgørelse vil derfor være at annullere, og Parlamentet tilpligtes at udbetale sagsøgeren beløbet på 50 000 BFR.

15 Der skal ligeledes betales renter af beløbet på 6 % p.a. fra den 24. juli 1980.

Sagens omkostninger

16 Ifølge procesreglementets artikel 69, stk. 2, dømmes den part, der taber sagen, til at afholde sagens omkostninger.

17 Parlamentet, som har tabt sagen, tilpligtes at afholde sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (tredje afdeling)

1. **Den af chefen for Parlamentets velfærdstjeneste trufne afgørelse af 24. juli 1980 annulleres.**

2. **Parlamentet tilpligtes at betale sagsøgeren et beløb på 50 000 BFR med renter 6 % p.a. fra den 24. juli 1980 til betaling sker.**

3. **Parlamentet tilpligtes at afholde sagens omkostninger.**

Touffait Mackenzie Stuart Everling

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 18. marts 1982.

P. Heim
Justitssekretær

A. Touffait
Formand for tredje afdeling

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT G. REISCHL FREMSAT DEN 4. MARTS 1982 [1]

Høje Domstol.

Sagsøgeren i den sag, jeg skal beskæftige mig med i dag — en tjenestemand ved Europa-Parlamentet — blev den 25. maj 1977 udsat for en trafikulykke, hvorved hun pådrog sig forskellige kvæstelser (læsioner på knæene med sår, læsioner i venstre albue og venstre hofte, forstrækning af halshvirvlen samt brud på en tand). Efter ulykken var hun uarbejdsdygtig i tre uger.

1 — Oversat fra tysk.